

Institut Européen des Jardins & Paysages

Inventarisatie van parken en tuinen van België - Vlaanderen

Inventaris Vlaams-Brabant

Tuinen bij de Onze-Lieve-Vrouwpastorie en brouwerij De Wereld

Auteur(s) : Onroerend Erfgoed |Flanders Heritage Agency
www.onroenderfgoed.be <https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Titel:	Tuinen bij de Onze-Lieve-Vrouwpastorie en brouwerij De Wereld
Provincie:	Vlaams-Brabant
Gemeente:	Diest
Deelgemeente:	Diest
Bron:	Schepping: 2014-04-17 Bijwerken: 2018-12-05 URI: https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/134474
Coördinaten:	Breedte: 5.05410116274 Lengte: 50.9886210525

Primaire tekst

Bepantingsrelicten (enkele monumentale bomen) in een sterk gedegradeerde omgeving van twee landschappelijke tuinen, aangelegd bij respectievelijk pastorie van de Onze-Lieve-Vrouwekerk en de in 1978 afgebroken brouwerij 'De Wereld', samen circa 70 are.

De pastorie

Het plantsoen rechts (ten oosten) van de weg die de Michel Theysstraat via de brandweerkazerne en de parking van het algemeen ziekenhuis verbindt met de Statiestraat verenigt binnen dezelfde omheining flarden van twee tuinen: die van de pastorie van de Onze-Lieve-Vrouwekerk en die van de verdwenen brouwerij 'De Wereld'. Beide tuinen strekten zich uit tot tegen de in 1969 gedempte Demer.

Tussen 1601 en 1616 kocht de abdij van Tongerlo een "*huys voor de pastorye*" van de Onze-LieveVrouwekerk die sinds de 13de eeuw door de norbertijnen bediend werd. Het pand lag tegenover de Verversgracht, aan het einde van de Weel- of Wederbroekstraat, de huidige Michel Theysstraat. Tussen 1761 en 1763 werd in de tuin van de vroegere pastorie een nieuwe woning opgetrokken. Het ontwerp was van bouwmeester Frans II Somers, beeldhouwer te Antwerpen en zoon van Frans I Somers, die eerder het beeldhouwwerk verzorgde voor het hoofdaltaar van de Onze-Lieve-Vrouwekerk. De nieuwe pastorie zou de door de norbertijnen gebruikte typologie geheel volgen: een ruim bak- en zandstenen dubbelhuis met rechthoekig grondplan, twee bouwlagen en een uitgewerkt middenrisaliet onder een leien schilddak, voorzien van drie dakkapellen. Er zijn geen aanwijzingen dat het pand tijdens de Franse Revolutie geconfisqueerd of aan particulieren verkocht werd. Bij de opstelling van het Primitief kadaster (1820-1830) was de pastorie – nog, of reeds – eigendom van de kerkfabriek; het hele goed besloeg nagenoeg 33 are, waarvan 28 are "*hof*", later als "*lusttuin*" bestempeld.

Het pastoriegebouw onderging (in tegenstelling tot zijn omgeving) vrijwel geen wijzigingen. Zoals onder meer blijkt uit de Primitieve kadasterkaart (1822), was de westelijke gevel grotendeels ingesloten door een dienstvleugel die hoorde bij het aangrenzende pand. Een oude ansichtkaart, wellicht uit de jaren 1910-1920, toont de achtergevel van de pastorie met een grote glazen wintertuin als aanbouw, een serpentinevijver met een platte boogbrug met rustieke leuning van in cement geïmiteerde gevlochten takken, een treurwilg (*Salix alba* 'Tristis') rechts op de voorgrond, en een overvloed van struiken en kleine bomen, waaronder coniferen (*Thuja* of *Chamaecyparis*). Een tweede ansichtkaart is opgenomen vanuit of nabij de serre bij de achterdeur in tegengestelde richting en toont een riante landschappelijke tuin, waarin – nu met narcissen op de voorgrond – in omgekeerde volgorde dezelfde elementen herkenbaar zijn van op de eerste opname, met daarbij nog enkele andere: een boogbrug over de serpentinevijver, cipresachtigen en een treurwilg; als eindpunt van het perspectief: een standbeeld dat vermoedelijk Sint-Jan

Berchmans voorstelt, die in 1609-1612 op de pastorie verbleef. De grote boom op de achtergrond is de nog bestaande bruine beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea' met een stamomtrek van 311 cm) aan de overzijde van de nieuwe Verversgracht.

Het wagenhuis, vermoedelijk opgetrokken met spolia van kerkinterieurs, werd afgebroken tussen 1963 en 1976, het jaar waarin de pastorie ter beschikking gesteld werd van de plaatselijke scoutsafdeling. In 1979 nam de stedelijke politiedienst, na weinig ingrijpende aanpassingswerken in het interieur, zijn intrek in het pand. De voortuin werd omgevormd tot parking, het smeedijzeren hekwerk werd verwijderd en het schuurtje dat aan de voormalige brouwerij 'De Wereld' grensde werd gesloopt. Ook de grote tuin naast en achter de pastorie moest eraan geloven: de site boette veel aan karakter, niet het minst door de aanleg van de nieuwe weg naar de brandweerkazerne en de Statiestraat (recent Verversgracht genoemd).

De brouwerij

Aan de overkant van de nieuwe Verversgracht-straat staan nog enkele bomen, die oorspronkelijk deel uitmaakten van de pastorietaan maar nu met de restanten van een andere tuin (de achtertuin van 'De Wereld') binnen dezelfde omheining verenigd zijn, onder meer de vermelde bruine beuk, een zomereik (*Quercus robur*), een Kaukasische vleugelnoot (*Pterocarya fraxinifolia*) – mogelijk wortelopslag van een verdwenen exemplaar – en een ruwe iep met opgaande twijgen (*Ulmus glabra* 'Exoniensis').

De aanpalende brouwerij 'De Wereld' werd in 1978, ongeveer een halve eeuw na de stopzetting van de brouwactiviteiten, gesloopt om plaats te maken voor de aanzet van de nieuwe Verversgracht-straat. De afbraak van de 18de-eeuwse straatvleugel en van de fraaie Louis XVI-inrijpoort betekende een ernstig verlies voor het historische gebouwenbestand van Diest. Achter het gebouwencomplex lag een lusttuin van circa 40 are, die zich parallel met de aanpalende pastorietaan tot aan de Demer uitstrekte en waarin in de jaren 1880 een tuinpaviljoen was opgetrokken. Het merendeel van de bomen binnen de omheining ten oosten van de Verversgracht-straat zijn beplantingsrelicten van deze tuin, sommige vermoedelijk uit de vroege 19de eeuw, met name twee bruine beuken en een plataan met sculpturale, bultige stam (*Platanus x hispanica*) met stamomtrekken van 4 tot meer dan 5 m. Opvallend zijn ook enkele oude exemplaren taxus (*Taxus baccata*) en ongestekelde hulst (*Ilex aquifolium* 'Heterophylla').

Merkwaardige bomen (opname 1 september 2000)

Het cijfer in vet geeft de stamomtrek in centimeter weer. De omtrek wordt standaard gemeten op 150cm hoogte. Het cijfer vooraan verwijst naar de locatie van de bomen op een plan in het inventarisdossier.

- 3. bruine beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') **403**
- 5. bruine beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') **426**
- 9. Kaukasische vleugelnoot (*Pterocarya fraxinifolia*) **155**
- 10. gewone plataan (*Platanus x hispanica*) **511**, bultige, conische stam
- 11. ruwe iep met opgaande twijgen (*Ulmus glabra* 'Exoniensis') **101**

Auteur: Cresens, André

Auteur: Deneef, Roger

Auteur: Verloove, Claartje

Datum: 2007

Titel Text: Beplantingsrelicten van de pastorie van de Onze-Lieve-Vrouwekerk en van brouwerij De Wereld

Grafische documenten

Diest Michel Theysstraat 60 (Vandevorst, Kris, 30-10-2006, ©Vlaamse Gemeenschap)

Bibliografie

Kadasterarchief Vlaams-Brabant, Oudste kadastrale legger [212] Diest, art. 148, nrs. 5, 6 en 7, art. 1385 en 1457.

Kadasterarchief Vlaams-Brabant, Kadastrale opmetingsschets Diest 1886 nr. 54.

GENICOT L.F., VAN AERSCHOT S., DE CROMBRUGGHE A., SANSEN H. & VANHOVE J. 1971: *Inventaris van het cultuurbezit in Vlaanderen, Architectuur, Provincie Brabant, Arrondissement Leuven, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 1*, Luik, p. 98.

Relaties

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/313>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120463>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/41784>

Beknopte karakterisering

Datering: derde kwart 18de eeuw, tweede helft 19de eeuw, vóór WO I

Typologie: beelden, pastorieën, tuin- en parkbeplantingen, tuinbruggen, wintertuinen